

HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL'İN ŞİİRİNE DİL KULLANIMLARI AÇISINDAN BİR BAKIŞ

*Hakan ÖZDEMİR**

ÖZET

Her sanatçı gibi şair de verdiği eserle, yani şiirleriyle ölümsüzlüğü hedefler. Bunu yaparken iki temelden hareket eder: Birincisi “işlediği konu”, ikincisi ise “ele aldığı konuyu işleyiş şeklidir”. Alanında yetkin çalışmalara konu olmuş bu birinci başlığa, yine bu eserlerden faydalanarak çalışmada kısaca değinilecektir. Asıl üzerinde durulacak başlığı ise “Sunuluş” olarak da adlandırılabilir “konunun ele alınış şekli” oluşturacaktır. Bu çalışmada, dil biliminin ele aldığı anlam olayları içinde benzetme, aktarma, karşıtlama ve alışılmamış bağdaştırmalar gibi konular üzerinden Şair Hasan Hüseyin Korkmazgil’in şiirine dil bilimsel bir bakış getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Hasan Hüseyin Korkmazgil, sunuluş, benzetme, karşıtlama, anlam bilimi.

IN TERMS OF LINGUISTIC UTILIZATION TO HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL'S POETRY

ABSTRACT

Like every artist poet aims at immortality with his works. While doing this, poet acts in two fundamentally: First his subject, second functioning form of matter. The first topic which is dealt in competent work will be discussed shortly. The topic which is the main focus on is functioning form of matter can be named as “presentation” indeed. In this study, a linguistic point of view of the poet's poetry will be studied.

Key words: Hasan Hüseyin Korkmazgil, presentation, smile, antonymous, semantics.

Giriş

Şiir, edebiyat sanatının en eski dönemlerinden bu yana bilinen kurallar ve alışkanlıklar bütünüdür. Bilindiği gibi edebiyat tarihimizde divan şiirinin katı kurallarının etkisi uzunca bir dönemi içine alır. Bu tür şiir biçiminden, geçen yüzyılın başlarında yavaş yavaş kopmalar başlamıştır. Bu değişiklikler bazen görünüşe ilişkindir bazen dilbilgisi yapılarındaki yeni kullanımlardır bazen de yeni anlatım biçimlerini denemidir. Bu tür yenilikler yeni bakış açısı, estetik kaygılar, simgeleştirmeler şiirsel anlatımı zenginleştirmiştir (Geniş bilgi için *bk.* Günay 2007, 291 ve ötesi). Korkmazgil de şiirinde yeni bakış açıları taşıması, yeni estetik kaygılar

* Yrd. Doç. Dr., Giresun Ü. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Ed. Böl. El-mek: ozdemirhn@yahoo.com

gütmesi ve sık sık simgeleştirmelere yer vermesiyle son dönem şiirinin önemli isimleri arasında sayılabilir.

Günay'ın, Korkmazgil'in içinde bulunduğu son döneme ait çok genel değerlendirmeleri ışığı altında, şairin kaleme aldığı şiirlerde işlenen konuların da büyük bir çeşitlilik gösterdiğini kaydetmek yerinde olacaktır. Şairin sevgiliye duyulan sevdâyı dile getirdiği aşk şiirleri gibi tabiata, Anadolu'ya duyduğu sevgiyi dile getirdiği şiirleri vardır. Bu bireysel şiirlerinin yanında Anadolu'nun antik yönünü vurguladığı şiirleri ile buradaki medeniyet anlayışından hareketle haksızlık, adaletsizlik, emperyalizm ve eşitsizliğe karşı çıktığı ve manzum eserlerinin ana gövdesini oluşturan toplumcu şiirleri de bulunmaktadır (Geniş bilgi için bk. Türk 2010, 251-524). Bu kısa bilgiden sonra şairin şiirde başvurduğu dil kullanımları şöyle sıralanabilir:

1. Sapmalar

M.Ö IV. yüzyılda Aristoteles'in ünlü *Poetica*'sında yeni türetilmiş, uzatılmış, kısaltılmış ya da değiştirilmiş sözcüklere değindiği bilinmektedir. Bugün de bu kavramın **sapma** (İng. deviation) adı altında kaynaklarda işlendiği (Aksan 2005a, 131), sözcüksel, biçim bilimsel, anlam bilimsel, sessel yani bölge ağızlarına özgü kullanımlar şeklinde sapmalara şiir dilinde rastlanıldığı söylenebilir (Aksan 2006, 166-183; ayrıca bk. Öznlü 1982, 77-85; Günay 2007, 294-306).

Korkmazgil'in şiirlerine geçmeden önce konuyu daha önce yayımlanmış kaynaklardan yararlanarak birkaç örnekle daha somut hâle getirmek faydalı olacaktır. Böylece bu yeni türetmelerin, sözcüğün bünyesindeki kısaltmaların, uzatmaların ya da değiştirmelerin kısaca sapmaların ne suretle meydana geldiği belirlenmiş olur:

“Her kime kim dervişlik bağışlana

Kalpı gide pâk ola *gümüşlene*

Nefesinden müşk ile anber düte

Budağundan il ü şar *yemişlene*

Cümle şair dost bağçesi bülbülü

Yunus Emre anda *dürraçlana*¹ (Aksan 2005b, 162)

Yunus'un burada kullandığı ve *gümüş*, *yemiş*, *dürraç* sözcüklerinden türettiği *gümüşlenmek*, *yemişlenmek*, *dürraçlanmak* fiilleri kendisine özgü buluşlardır. Kişinin dervişlikle temizleneceği gümüş madenine dönüşüp değerinin artacağını *gümüşlenmek* fiiliyle; ülke ve kentin yemişlere kavuşacağını ağaca özgü *yemişlenmek* fiiliyle; kendisinin de bu manzara karşısında sülün cinsinden *dürraç* kuşuna benzeyeceğini *dürraçlanmak* fiiliyle anlatmıştır. Kendisinden önce kullanım alanına çıkmamış bu fiillerle Yunus Emre, *sapmaya* örnek olabilecek kendine özgü bir kullanımı yakalamıştır (Aksan 2005a, 133-134; ayrıca bk. Aksan 2005b, 162-170; Aksan 2006, 166-183; Aksan 2009, 184-189). Zamanının dilinde var olmayan bu kullanımların şiire ne tür bir derinlik kattığını gördükten sonra Korkmazgil'in şiirindeki sözcüksel sapmalara veya yeni buluşlara değinilebilir.

“*toprakları denizleri insanları ingilizlemek*” (Korkmazgil 1996, 12) dizesinde *ingilizlemek* şeklinde ortaya çıkan kullanımda sözcüğe olumsuz bir anlam yüklendiği şairin emperyalizm karşısındaki tutumundan hareketle söylenebilir. Yazı dilinde var olmayan bu kullanım, şairin ilgi çeken bir buluşu olarak kaydedilebilir.

¹ Yunus Emre'den verilen bu örnekle konuya tarihî bir boyut katmak amacı güdülmemiştir. Bu örneğe, sadece konuya denk düştüğü için yer verilmiştir.

Benzeri bir tutumu Ortadoğu'da bir aymazlık içinde olanların develeri üzerinden dile getiren şairin burada *geviş getirmek* yerine *geviş* ismini, işteş çatılı fiillere analogi yoluyla, fiil gibi kullanması *gevişirken* sözcüğünün yapısında yine belirlenebilir:

“sakalları incili hümanizma satıcıları

hacının develeri gevişirken ay altında ortadoğu'da” (Korkmazgil 1996, 18)

Şiirde herhangi bir ölçü derdi olmayan şairin bu kullanımı bilerek, isteyerek yaptığına bir delil de ağız söz varlığında, sözcüğe bu anlamda rastlanılmamış olunmasıdır (TDK 1993, 2012-2013).

Sözcüksel sapmaya bir başka örnek, “*kalırız birşeylerde ve kimbilir tanrımsılarda*” (Korkmazgil 1996, 46) dizesinde *tanrımsı* kullanımında ortaya çıkmaktadır. Tanrıyı andıran, ona benzeyen gibi anlamlara gelebilecek bu kullanım, yine şairin kendine özgü söz varlığı içinde ölçünlü dilden sapmaya örnek olarak kaydedilebilir.

Son olarak yazımsal sapmalar da şöyle gerçekleşmektedir: “*elekttronik müzikli bir hicazkâr ud*” (Korkmazgil 1996, 19) dizesinde *elekttronik* sözcüğünün yazımında *t* ile *r* harfleri arasında olmaması gereken *ı* harfinin araya girdiği görülmektedir. Bu şekilde yazım kurallarından uzaklaşarak, söyleyiş ve sesletim özelliklerine uygun bir şekilde kayıtlara geçen bu sözcükteki tutuma, *vaşington, notrdam, viyetnam, nevyork, adenover almanyasına* gibi yer ve şahıs adlarının yazımı da eklenebilir. Sözcüklerin yazımında sesletim özelliklerinin ön plana çıkarılması bir tarafa, büyük harfin kullanılması gereken bu gibi yerlerde şairin kurala uymaması, imlâ açısından üzerinde durulmaya değer bir başka konuyu oluşturmaktadır (Geniş bilgi için *bk.* Kaplan 1984, 250-251; farklı örnekler için *bk.* Günay 2007, 300-304).

2. Alışılmamış Bağdaştırmalar

Alışılmamış bağdaştırmalar, “anlam belirleyicileri arasında uyum olmayan, kimi zaman bir somut kavramla bir soyut kavramı bir araya getiren, ancak yarattıkları yepyeni tasarımlar ve duygu değerleriyle dinleyen/okuyanda, ilk anda yarattığı irkilmeden sonra etkili olan sözcük birleşimleri ve dilde yerleşik olmayan kalıplar” şeklinde bir tanıma konu olabilir (Aksan 2005a, 104, ayrıca *bk.* Karaca 2005, 219-236; Günay 2007, 296-299). Cemal Süreya'dan bir örnekle konu şöylece somutlaştırılabilir:

“Biliyorsun ben hangi şehirdeysem

Yalnızlığın başkenti orası” (Aksan 2006, 161)

Dizelerde “*yalnızlığın başkenti* tamlamasında *başkent* sözcüğünün göndergesel anlamı değil, güçlülük, büyüklük, önemli olma gibi değişik anlam özelliklerinden yararlanılarak şairin duyduğu yalnızlık daha derin, daha etkileyici yolda anlatılmıştır” (Aksan 2006, 161). Buradaki orijinallik ise bu kullanımın ölçünlü veya günlük konuşma dili için yeni ve bir o kadar da ilgi çekici olmasıdır denebilir. Bu kısa tanım ve örnekten sonra şair Korkmazgil'in şiirlerinden derlenen örnekler üzerinde durulabilir:

“*ve çetelerin sipsivri uykusuzluğu*” (Korkmazgil 1996, 9) dizesinde geçen *sipsivri uykusuzluk* şeklindeki sıfat tamlamasında *uykusuzluk* kavramındaki rahatsız edicilik, *sipsivri* sıfatıyla en üst dereceye taşınır. Yukarıda gösterildiği gibi, *sivri* sıfatının pekiştirilmiş şekli olan *sipsivri* sıfatı, genellikle *sipsivri kalem, sipsivri çivi* veya *sipsivri demir* örneklerinde olduğu gibi somut kullanımlara sahiptir. Bu sıfatın genişletildiği *sivri* sözcüğüne değişmeceli olarak *sivri dilli, sivri akıllı, sivri zekâ* gibi kullanımlarda da rastlanmaktadır. Bu kullanımlara bakarak analogi yoluyla kurulmuş gibi gözükten *sipsivri uykusuzluk* kullanımı dil için yenidir denebilir. Yukarıda da

ifade edildiği üzere şairin bu aykırı kullanışla *uykusuzluk* kavramındaki rahatsız ediciliği en üst düzeye taşımaya çalıştığı söylenebilir.

Alışılmamış bağdaştırmalara bir başka örnek “*o bezirgân mutluluk balık tutar şimdi mor kuytularda*” (Korkmazgil 1996, 14) dizesinde görülür. *Bezirgân mutluluk* ve *mor kuytularda* kullanımları ile yine ilgi çekici bir anlatıma ulaşıldığı söylenebilir. Okuyucuya ilk anda garip gelen *bezirgân* ve *mutluluk* bağdaştırması ile *mor* ve *kuytu* bağdaştırmaları alışılmış yapılar değildir. Bu anlamda şairin bu yapılarla okuyucunun zihninde gerçek hayatın ötesinde bir imge oluşturmayı hedeflediğini ileri sürmenin çok da yanlış bir kanaat olmayacağı ifade edilebilir.

Bununla aynı karakteri taşıyan bir başka örneğe “*akdeniz’de mor bir deniz burjuva gitarlarında*” (Korkmazgil 1996, 15) dizesinde rastlanır. *Mor bir deniz* örneğinde yine denizin sıfatı olarak mor renginin kullanılması, okuyucu/dinleyen için alışılmamıştır, denebilir. Aynı söyleşin Nazım Hikmet’in *Bahri Hazer* şiirinde “*Ordu ordu köpüklü mor dalgalar koşuyordu;*” (Nâzım Hikmet 2005, 30) şeklinde görülmesi dikkat çekicidir (Nazım Hikmet’in 70’li yıllardaki toplumcu şairlerin üzerindeki etkisi için bk. Tanyol 1998, 236). Buradan hareketle bu örneğin, yukarıdaki tutumun şairce devam ettirildiğini göstermesi bakımından önemli olduğu ileri sürülebilir.

Yine ilgi çekici bir diğer örneğe “*en hırçın yıldızları en uysal kavaklara işlemek yaprak yaprak*” (Korkmazgil 1996, 35) dizesinde rastlanır. Bir çeşit aktarmadan yararlanarak oluşturulmuş *hırçın yıldız* ve *uysal kavak* kullanımları da alışılmış bağdaştırmalar sayılmazlar. Şair bu bağdaştırmalarla yine etkileyici bir söyleyişi hedeflemiştir.

Son bir örneğe de “*bir dilim güneş koyup bir dilim yoksul sevince*” (Korkmazgil 1996, 35) dizesinde rastlanır. *Dilim* sıfatı da miktar bildirirken burada biri soyut diğeri somut iki tamlamada kullanılmıştır. Her ikisi de alışılmamış olan bu bağdaştırmaların da şairin kullandığı ve anlatımına renk katan önemli buluşlar olduğu ifade edilmelidir.

3. Benzetme

Alışılmamış bağdaştırmaları şiirine farklı bir renk katmak için kullandığını belirttiikten sonra benzetme ve bununla ilgili örnekler şöyledir: “Bir nesnenin, bir olayın ya da durumun özelliğini anlatabilmek için insanoğlu, her dilde benzetme’lerden (smile) yararlanır. Böylece, niteliği belirlenmek istenen şey, bir başka nesneye dayanılarak, onunla benzerliği ortaya konarak daha canlı, daha güçlü bir biçimde söze dönüştürülmüş olur” (Aksan 2004, 43; ayrıca bk. Dilçin 2000, 405-412). Korkmazgil de şiirde çokça kullanılan benzetmeye sıklıkla başvurmuştur. *Gibi* edatı kullanılarak yapılan benzetmelerde şu dizelerdeki örnekler dikkat çekmektedir:

“*yaşıyorduk yağmurda yaprak gibi her zerremizde*” (Korkmazgil 1996, 34) dizesinde *yaprak gibi*; “*eski bir türkü gibi bakışlarından belli*” (Korkmazgil 1996, 46) dizesinde *eski bir türkü gibi*; “*sıcak ve kıvrak bir şarkı gibi düşünürüz / atlantikaşırı bağımsızlığı*” (Korkmazgil 1996, 48) dizesinde *sıcak ve kıvrak bir şarkı gibi*; “*acıların şâhı gibi gelin üstüme*” (Korkmazgil 1996, 54) dizesinde *acıların şâhı gibi*; “*yeşil bir yaprak gibi yüreği / koparıp ateşe atmak*” (Korkmazgil 1996, 56) dizesinde *yeşil bir yaprak gibi* benzetmeli anlatımlarında *gibi* benzetme edatı kullanılmıştır.

Dikkat çekici bir başka benzetme ise *sanki* edatıyla gerçekleştirilmiştir:

“*sanki akşam kızılısı eriyip / sanki sönüp uzaklarda çığlıklar / sanki biten bir aşkı gidışleri ... birdenbire ottum sanki / kuştum böcektim balıktım sanki*” (Korkmazgil 1975, 31). Bu örneklerdeki *sanki* edatının kullanımının da en az *gibi* edatı kadar başarılı olduğu ileri sürülebilir.

Turkish Studies

4. Tekrarlar

Kafiyeye ve ölçüye önem vermeyen şairin şiirlerinde aliterasyon denilen ses tekrarlarının, ön yineleme denilen anaphora ve art yineleme denilen epiphoranın şairin şiirlerinde önemli bir yere sahip olduğu ve önemli bir yapı unsuru olarak öncelikli olarak ele alınması gerektiği söylenebilir (Geniş bilgi için bk. Günay 2007, 316-317).

Anaphora ve *epiphora*nın her ikisine şairin şu dizelerinde birlikte rastlanması ilgi çekicidir:

“ve bir somun ekmek kaldırımlarda
ve bir garip hamal kaldırımlarda
ve bir vatanölüsü kaldırımlarda” (Korkmazgil 1996, 20)

Kutsal kitapların *ve*'li cümle kuruluşlarını anımsatan bu yapı şairin ilgi çeken anlatımları arasında yerini almıştır. Bu tarzın Türk şiirinde Nazım Hikmet tarafından da çokça kullanıldığını burada ifade etmek faydalı olacaktır (Aksan 2009, 181-182).

Epiphoraya ve son dizesinde tekrara dikkat çekilebilecek dizeleri şu şekildedir:

“biri memet
öbürü memet
'arayerde bu kan nedir
dost dost dost'” (Korkmazgil 1996, 34)

Bir başka anaphora *yekindir yürür* sözcükleriyle sağlanmış dizeleri, yine şu şekilde geçmektedir:

“yekindir yürür orman
yekindir yürür toprak
yekindir yürür kalabalıklar” (Korkmazgil 1996, 9)

Şairin şiire ahenk katmak, anlatımı kuvvetlendirmek, söyleyişi belirgin kılmak gibi amaçlarla yöneldiği anlaşılan tekrarları diğer dil kullanımları gibi başarıyla uyguladığı, vurgulanması gereken bir özelliği olarak kaydedilmelidir.

5. Deyim Kullanımı

Tekrarlar ve ses yinelemelerinden sonra önemli bir başka konu olan günlük konuşma dilinin olanaklarından yararlanmaya örnek olarak şairin şiirde deyim kullanması da dikkati çeker. Şair şiirinde sadece kendi buluşlarına yer vermez. Günlük konuşma dilinin bütün imkânlarından ve özellikle deyim gibi kalıplaşmış ifadelerden de sıklıkla yararlanır. Onun kullandığı sayısız deyim arasında *ekmek kapısı*, *burnundan getirmek*, *kan tutmak* gibileri ilgi çekicidir.

Ekmek kapısı deyiminin geçtiği dizesi şöyledir:
“etekleriz de kodaman soyguncuları ekmek kapılarında
gözümüz gibi koruyup kolladığımız devletin silâhını” (Korkmazgil 1996, 25)

Bir başka deyim de “*kantutar beni yoksa – kantutmak diye bir şey*” (Korkmazgil 1996, 45) dizesindeki *kan tutmak*'tır. Hem çekimli durumu hem de mastar kullanımı bir yinelemeyi de beraberinde getirmiştir. Böylece şairin ilgi çekici bir anlatım yakaladığı söylenebilir.

Şu örnekte ise bu kullanımlardan farklı bir kullanım dikkati çekmekte ve *bıçak kemiğe dayanmak* deyiminin değiştirilerek *bıçak kemiğe değmediği* (Korkmazgil 1996, 26) şeklindeki kullanımı bir bakıma ölçünlü dilden sapma olarak da değerlendirilebilir.

Son olarak *burnundan getirmek* deyiminin geçtiği “*adamı tutup götürüyorlar/geceyi burnundan getiriyorlar*” (Korkmazgil 1996, 47) dizesinde yine etkileyici anlatım bir deyimle sağlanmaya çalışılmıştır.

6. Deyim Aktarması

Dil kullanımlarını daha somut bir hâle getirmek için, anlam olayları içinde önemli bir konuma sahip olan aktarmaya ve dizinin içinde yer alan imgeye bir örnek ise şöyledir: Şairin “*ben ki yalınayak bastım kızgın dişlerine açlığın*” (Korkmazgil 1996, 78) dizesinde görülen ve somutlaştırma şeklinde gerçekleşen deyim aktarmasının anlatıma nasıl bir renk ve derinlik kattığı ortadadır. Soyut bir kavram olan “*açlık*”, “*kızgın dişler*” anlatımıyla ete kemiğe bürünmekte, müşahhas bir varlık olarak şair tarafından okuyucunun karşısına çıkarılmaktadır. Aktarmalar, insandan doğaya, doğadan insana olabildiği gibi doğadan doğaya veya burada karşımıza çıktığı suretle somut olanla soyutu ifade gibi şekillere girebilir (Geniş bilgi için bk. Filizok 2001, 118-125). Bunun yanında imgeler dünyasına da aynı dizinin ne tür bir zenginlik kattığı yine dikkatlere sunulması gereken ayrı bir özellik olarak ortada durmaktadır. Bir yandan aşağılanan açlığın adeta yerdeki resmi zihinlere çizilirken, bir yandan da “*yalınayak*” anlatımıyla açlık karşısında duyulan acizliğin ve ona mahkûmiyetin canlandırıldığı bir sahneyi, dize bu imgeyle içinde barındırmaktadır.

Bir yönüyle kişileştirme olarak da ele alınabilecek başka bir örnek şu şekilde incelenebilir:

“*iri bir çizme gibi balkanlar’a basarken faşizm*” (Korkmazgil 1996, 78)

Bir benzetme yardımıyla somutlaştırılan faşizmin yaptıklarının anlatıldığı bu dizedeki deyim aktarması da yukarıda örneklendirilen dizeyle somutlaştırma yönüyle paralellik sağlar.

Yine şu örnekteki aktarma ise insanın bir davranış şekli üzerinden gerçekleşmiştir. *Aşk ve yoksulluk* yukarıda olduğu gibi somutlaştırılarak deyim aktarmasına bir başka örneğin verildiği söylenebilir:

“*daldırdım ellerimi dağ sularına otlara dikenlere aşka ve yoksulluğa*” (Korkmazgil 1975, 17)

Dizede *dağ sularından* sonra *otlar* ve *dikenlerle* okuyucu/dinleyicinin zihni, takip eden soyut kavramlara hazırlanmıştır. Nasıl su gibi somut bir nesneye el daldırılıyorsa şairin de *aşk* ve *yoksulluk* gibi kavramlara elini daldırmak suretiyle bunları somut âlemin sınırlarının içine çektiği ifade edilebilir.

Doğadan doğaya şeklindeki deyim aktarmasına bir başka örnek, içinde Kore ve Hiroşima gibi ad aktarmalarının da geçtiği şu dizelerde görülür:

“*kore bir kan lekesidir*

akşamlarımızda sızlayan

bir kopuk koldur hiroşima

uçaklar geçtikçe çırpınan” (Korkmazgil 1996, 58).

Burada “*uçaklar geçtikçe çırpınan, sızlayan, kopuk bir kol*” imgesinin Hiroşima’yla ve “*kan lekesi*” imgesinin de Kore’yle eşleştirilmesiyle oluşan deyim aktarması yoluyla anlatıma ne denli bir derinlik ve kesiflik katıldığı, buradaki büyük acının nasıl dile getirildiği oldukça açıktır.

Benzetmenin ileri aşaması olarak kaydedilebilecek deyim aktarmasına son bir örnek şairin şu dizesinde *iri kuşlar* üzerinden *şarkılarına* bakışında görülebilir:

“*benim bütün şarkılarım iri kuşlardır al ve şafakleyin*” (Korkmazgil 1996, 9)

Dizede olduğu gibi şairin şiirinde oldukça zengin çeşitlerine rastlanan deyim aktarmaları kullanım sıklığı açısından önemli bir yere sahiptir.

7. Kişileştirme

Deyim aktarmasının bir çeşidi olan *kişileştirmeye* birçok örnekte rastlanır. İnsana ait nitelikler, davranışlar ve hareketlerin doğadaki nesnelere için kullanılması, insan dışı varlıkların da *kişileştirilmesi* söz konusudur (Aksan 2005, 149-150). Korkmazgil de deyim aktarmasının bu çeşidine *dağları* nitelerken şu dizede yer vermiştir:

“*aşamazken kel dağları kel dağları düşlerde bile*” (Korkmazgil 1996, 39)

Bir başka kişileştirme *zenci* sözcüğü üzerinden şu şekilde yapılmıştır:

“*biz ki bir vaşington sineği kondurup bir zenci dağa*” (Korkmazgil 1996, 48)

İçinde alışılmamış bağdaştırmaların da bulunduğu ve kişileştirmenin soyut *sabır* kavramına uygulandığı bir başka örnek oldukça ilgi çekicidir:

“*sen, korkak sabır!*

sen, renksiz umut!

sen, yönsüz öfke!

defolun!” (Korkmazgil 1975, 15)

Gecikmek eylemi üzerinden gerçekleştirilmiş şu kişileştirmede, dikkat çeken başka bir imgeye ulaşılmıştır, denebilir:

“*halep pazarlarından gecikmiş bir ikindi*” (Korkmazgil 1996, 13)

Şairin imgelem dünyasında deyim aktarmasının özellikle de kişileştirmenin önemli bir yer tuttuğunu belirttikten sonra rastlanılan ilgi çekici diğer kişileştirme örnekleri şu şekilde sıralanabilir:

“*kalçaları, kadın pazarlarının-yok başka*” (Korkmazgil 1996, 16),

“*yıldız kaymaları masallar getirirken gecelerime*” (Korkmazgil 1996, 31),

“*hiç yalan söylemedi kalın çizgilerle susuşu yoksulluğun*” (Korkmazgil 1996, 40) dizeleri hep bu kişileştirmeye örnek olarak gösterilebilir.

8. Karşıtlamalar

Son olarak *karşıtlamalar* denilen zıt anlamlı unsurların bir arada kullanılmasına değinilebilir. Karşıtlama olarak da adlandırılan birbirine zıt anlamlı unsurların kullanımı diğer örneklerde olduğu gibi şair Korkmazgil’de de bir konuda anlatımı güçlendirici, kuvvetlendirici bir yol oluşturmak için okuyucunun karşısına çıkmaktadır (Geniş bilgi için bk. Dilçin 1992, 30-49; Dilçin 2000, 449-451; Aksan 2006, 113-118).

“*en hırçın yıldızları en uysal kavaklara işlemek yaprak yaprak*” (Korkmazgil 1996, 35) dizesinde hırçın ve uysal zıtlığı görülürken şu örnekte birbirini takip eden dizelerde hem *yoksul-zengin* hem de *sıcak-soğuk* zıtlıklarına rastlanır.

“*yoksuldu zengindi kıraldı soytarıydı*

Turkish Studies

soğuktu sıcaktu ılımandı of (Korkmazgil 1996, 46)

Sonuç

Anlam olayları ve şiire ait özelliklerin şiirde yadırganmayacak bir biçimde işlenmesi şüphesiz şairin üzerine yüklenen zor bir ödevdir. Korkmazgil'in şiirinde de okuyucunun karşısına çıkan bu usta işi kullanımlar, onun bu görevin üstesinden ustalıkla geldiğinin bir göstergesidir.

Yukarıdan beri üzerinde durulan bu dil kullanımları şairin dili ne denli işlediğinin de bir göstergesidir. Hem halk kültürü hem aldığı eğitim hem de beslendiği kültür ortamı bu dil kullanımlarını zenginleştirmiştir. Şairin bu ve buna benzer ustaca anlatımları yukarıda bir kısımdan bahsedilen dilbilimsel yöntem açısından incelenmeye değer bir konu oluşturmuştur denilebilir.

KAYNAKÇA

- AKSAN Doğan, *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2004.
- AKSAN Doğan, *Yunus Emre Şiirinin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2005a.
- AKSAN Doğan, *Halk Şiirimizin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2005b.
- AKSAN Doğan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili (Dilbilim Açısından Bakış)*, Engin Yayınevi, Ankara, 2006.
- AKSAN Doğan, *Nazım Hikmet Şiirinin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2009.
- DİLÇİN Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 517, Ankara, 2000.
- DİLÇİN Cem, "Yunus Emre'nin Şiirlerinde Türkçenin Gücü", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Temmuz 1992, C: 1992/II, S: 487, s. 30-49.
- FİLİZOK Rıza, *Anlam Analizine Giriş*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın No: 115, İzmir, 2001.
- GÜNAY Doğan, *Metin Bilgisi*, Multilingual Yayınları, İstanbul, 2007.
- KAPLAN Mehmet, *Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1984.
- KARACA Alâattin, *İkinci Yeni Poetikası*, Hece Yayınları, Ankara, 2005.
- KORKMAZGİL Hasan Hüseyin, *Ağlasun Aşşafağı*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1975.
- KORKMAZGİL Hasan Hüseyin, *Kızılırmak*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.
- NÂZİM HİKMET, *835 Satır Şiirler I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005.
- ÖZÜNLÜ Ünsal, "Şiir Dilinde Sapmalar", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ağustos 1982, C: XLV, S: 368, s. 77-85.
- TANYOL Tuğrul, "İkinci Yeni ve Ötesi", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara, 1998, s. 231-238.

TDK, *Derleme Sözlüğü VI G*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları Sayı: 211/6, Ankara, 1993.

TÜRK Hatem, (Basılmamış Doktora Tezi) *Hasan Hüseyin Korkmazgil'in Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Erzurum, 2010.